
VIRSIJAZZIA

Virsiä sovitettuna jazzkvartetille

Sami Tiainen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Sami Tiainen			
Työn nimi Virsi jazzia – Virsiä sovittuna jazzkvartetille			
Työn muoto projekti ja kirjallinen työ (painotus 1/3)			
Päiväys	3.5.2012	Sivumäärä/Liitteet	32/9 (sis. CD-levyn)
Ohjaaja(t) Päivi-Liisa Hannikainen, Hanna Turunen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on virsien sovittaminen jazztyylillä. Tekijällä oli tavoitteena sovittaa virret jazzkvartetille (saksofoni, piano, basso ja rummut) sekä harjoitella ja äänittää ne.</p> <p>Opinnäyteprojektin kirjallisessa osassa (painotus 1/3) kerrotaan seitsemän virren sovitusprosessista. Aluksi tekijä esittelee jazzsovittamisen työkaluja, joita hän on käyttänyt käytännön sovitustyössään. Esiteltyt termit ja ilmiöt ovat erityisesti jazzsovittamiseen liittyviä. Lopuksi tekijä kuvaa koko prosessin kulkua ja arvioi sovitusten onnistumista. Käytännön osuus (painotus 2/3) sisälsi virsien sovittamisen ja äänittämisen. Tämän lisäksi tekijä soitti ennen äänityspäivää eri kokoonpanojen kanssa kaksi keikkaa, joilla soitettiin kyseisiä sovituksia. Nämä esiintymiset toimivat käytännön kokeina sovituksille ja myös harjoituksena kokoonpanoille, joissa soitti osittain samoja muusikoita, kuin äänityskokoonpanossa.</p> <p>Jazzsovittamiseen liittyvään teoriaan syventyminen kirjallisessa osiossa ja sen soveltaminen käytännössä antoi tekijälle lisää valmiuksia soveltaa sitä muusikon- ja opetustöissään. Opinnäyteprojektin bändillä, <i>Virsi jazzkvartetilla</i>, on ollut yksi esiintyminen äänityksen tekemisen jälkeenkin. Tekijä aikoo myydä sille muitakin keikkoja aina sopivien tilaisuuksien kohdalle sattua.</p>			
Avainsanat			
sovittaminen, jazz, virsi			

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Sami Tiainen			
Title of Thesis Hymnjazz – Hymns arranged to jazzquartet			
Form of Thesis Project and written part (emphasis on 1/3)			
Date	3.5.2012	Pages/Appendices	32/9 (incl. a CD)
Supervisor(s) Päivi-Liisa Hannikainen, Hanna Turunen			
Project/Partners			
<p>Abstract</p> <p>In this thesis work the writer has arranged hymns in jazz style. The purpose was to arrange hymns to a jazz quartet (saxophone, piano, bass and drums), practice and record them.</p> <p>In this written part (emphasis on 1/3) the author describes the arrangement process of seven hymns. At first the writer presents tools that he used in his arrangements. The presented terms and phenomenon's are specifically related with jazz arranging. At the end the author describes the whole process and values the arrangements. The practical part (emphasis 2/3) included arranging and recording the hymns. The author played two concerts of these arrangements with a band called <i>Virsijazzkvartetti, Hymnjazzquartet</i> before the recording day. The concerts were practical experiments to the arrangements and also good practice to ensembles that included some of the same musicians as the recording ensemble.</p> <p>Examining jazz theory in this written part and applying it in practice improved the author's ability to apply it in his work as a teacher and musician. <i>Virsijazzkvartetti</i> has had one concert so far after the recording. The author is going to offer this concept to different events whenever a suitable opportunity comes his way.</p>			
Keywords			
hymn, jazz, arrange			

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	JAZZSOVITTAMISEN TYÖKALUJA	9
2.1	Jazzsovittamisen periaatteita.....	9
2.2	Jazzin tyyleistä.....	10
2.3	II-V-kadenssi.....	11
2.4	Sointukorvaukset.....	11
2.4.1	<i>Tritonuskorvaus</i>	11
2.4.2	<i>Mediantti- ja submedianttikorvaus</i>	12
2.4.3	<i>Vähennetty septimisoitu</i>	12
2.5	Muunnesoinnut.....	13
2.6	Sointujen lisäsävelet.....	13
2.7	Vastaliike.....	14
3	PROJEKTIN SOVITUSTYÖ	15
3.1	Sovitustyön taustaa.....	15
3.2	Sovitusprosessi.....	16
3.3	Sovitukset.....	17
3.3.1	<i>Virsi 318</i>	17
3.3.2	<i>Virsi 492</i>	18
3.3.3	<i>Virsi 502</i>	18
3.3.4	<i>Virsi 515</i>	19
3.3.5	<i>Virsi 516</i>	20
3.3.6	<i>Virsi 595</i>	20
3.3.7	<i>Virsi 600</i>	21
4	SOVITUKSET SOITOSSA	23
4.1	Esiintymiset.....	23
4.2	Äänitysprosessi.....	23
4.3	Sovitusten arviointia.....	24
4.3.1	<i>Virsi 318</i>	24
4.3.2	<i>Virsi 492</i>	25
4.3.3	<i>Virsi 502</i>	25
4.3.4	<i>Virsi 515</i>	25
4.3.5	<i>Virsi 516</i>	26
4.3.6	<i>Virsi 595</i>	26
4.3.7	<i>Virsi 600</i>	26
5	PÄÄTÄNTÄ	28
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Sovitin tässä opinnäyteprojektissani seitsemän Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirjan virttä jazzkvartetille (saksofoni, piano, rummut ja basso). Pääpaino sovitusten tekemisessä oli soinnuttamisella ja sopivan jazztyylin löytämisellä kuhunkin virteen. Jazzperinteen mukaisesti en kirjoittanut nuotille tarkasti mitä kunkin soittajan tulee soittaa, koska jazziin kuuluu olennaisesti soittajien improvisointi ja tulkinnan vapaus. Kirjoitin nuottiin ainoastaan melodian, soinnut ja joitain rytmejä, jotka halusin soittajien ottavan huomioon. Eli tein ns. ”lead-sheet”-nuotit¹.

Opinnäytetyön ideaa miettiessäni, syksyllä 2008, keksin yhdistää jazzmusiikkiin kohdistuvan kiinnostukseni ja kokemukseni erilaisten virsisovitusten soittamisesta. Alkaessani tekemään ensimmäisiä sovituksia en ollut kuullut moniakaan vastaavia jazztyylisiä äänitteitä. Etsiessäni referenssilevyjä (tämän opinnäytetyön tavoitteisiin verrattavia äänitteitä) löysin muutamia levyjä, jotka sisälsivät jazztyyliin soitettuja virsiä. Sovitusnäkemykseni oli kuitenkin enemmän mainstream-tyyliä² kuin kuulemani äänitteet, joten pidin ideaani tervetulleena vaihteluna hengellisen- ja jazzmusiikin tarjontaan.

Projektin käytännön osuudessa (painotus 2/3) tavoitteenani oli saada lisää kokemusta jazzsovittamisesta ja -soittamisesta. Lisäksi halusin perehtyä paremmin jazzharmoniaan ja -soittoon käytännössä. Sovitustyön toteutin suhteellisen itsenäisesti vuoden 2009 aikana. Äänitimme bändin kanssa sovitukset tammikuussa 2010 ja ne ovat kuunneltavissa liitteenä olevalta CD-levyltä³. Soittajina äänitteellä toimivat itseni lisäksi Pauliina Pohjolainen (saksofoni), Heikki Vuorinen (piano) ja Panu Heikkinen (rummut).

Projektin kirjallisessa osuudessa (painotus 1/3) tavoitteenani on esitellä yleisesti ottaen tätä sovitusprosessia ja erityisesti jazzsovittamiseen liittyviä musiikillisia työkaluja. Lähdeaineistona käytin yleisiä musiikin tietosanakirjoja sekä jazzharmoniaan keskittyneitä

¹ Sovitukset ja virsien sanat ovat työn liitteinä. Ks. Liitteet 1-8.

² Ks. luku 2.2.

³ Ks. Liite 9.

teoksia. Lisäksi kerron kirjallisessa osuudessa sovitus- ja äänitysprosesseista sekä lopuksi arvioin sovituksia. Sovituksia avaen virsikohtaisesti samalla tasolla, kuin millä sen kutakin sovitusta tehdessäni itse koin. Eli niiden sovitusten kohdalla, jotka syntyivät ”intuitiivisesti” ja ”melkein kuin itsestään, lähes flow-tilassa”, en jälkianalysoi sovitusta musiikkiteoreettisella tasolla. Toisaalta, jos lähestyin jonkin virren sovittamista teoreettisemmista lähtökohdista, kerron siitä tarkemmin.

2 JAZZSOVITTAMISEN TYÖKALUJA

2.1 Jazzsovittamisen periaatteita

Jazzissa sovittaminen merkitsee hieman eri asiaa kuin esimerkiksi klassisessa tai pop-musiikissa. Jazzin soittamiseen liittyy olennaisesti improvisointi, joka häivyttää säveltämisen ja sovittamisen välistä rajaa. Jazzin soittaminen ja esittäminen itsessään sisältävät eräänlaista sovittamista mm. melodian ja harmonian uudelleentulkinnan muodossa. Tämän vuoksi sovittamisen, soittamisen ja säveltämisen välistä eroa ei jazzissa ole aina kovin helppoa määritellä. Tässä työssä jazzsovittamisella tarkoitetaan *tietyille kokoonpanolle kirjoitettua versiota kappaleesta, uudelleensoinnutusta ja/tai tyylilajin tai rytmiiikan valitsemista, sekä mahdollisten yhteisten rytmisten ideoiden nuotintamista tai niiden toteutustavasta sopimista suullisesti.*

Sävellajin valintaan vaikuttavat luonnollisesti instrumentit, joilla sovitusta soitetaan. Esimerkiksi pianolla ja kitaralla eri sävellajit kuulostavat erilaisilta melodian korkeudesta riippuen ja soittimen tasavireisyydestä johtuen. Joillakin soittimilla, kuten esimerkiksi puhallinsoittimilla, sävellajin valinnalla on enemmän merkitystä asteikkojen vaikeusasteeseen kuin toisilla soittimilla.

Jazzissa kappaleet rakentuvat usein kaavalla teema-soolot-teema. Soolot ovat yleensä soittohetkessä improvisoituja. Tällöin niiden kaareen ja melodiisiin, harmonisiin sekä rytmisiin ideoihin vaikuttavat mm. soittajan tekniset taidot, kappaleen aiempi kehityskulku – eli se, kuinka kappale on edennyt juuri ennen solistin vuoroa sanoa musiikillisesti sanottavansa – sekä kanssamuusikoiden reaktiot solistin soittoon ja heidän tarjoamansa musiikilliset ideat.⁴ Soolot improvisoidaan useimmiten teeman soolokiertoon ja joskus soololle erikseen sävellettyyn sointukiertoon.

⁴ Lisää ja laajemmin aiheesta *improvisointi* mm. Paul F. Berliner 1994: *Thinking in Jazz: The Infinite Art of Improvisation* (The University of Chicago Press).

Kerron tässä luvussa ensin lyhyesti muutamasta jazzin tyylistä ja sitten esittelen niitä jazzsovittamisen työkaluja, joita käytin sovitustyössäni. Yleisiä musiikkiteoreettisia termejä ja -ilmiöitä en käsittele, vaan ainoastaan niitä sovittamisen menetelmiä, jotka eivät välttämättä ole tuttuja jazzmusiikkiin perehtymättömille. Näitä ilmiöitä voisi eri yhteydessä käsitellä paljon laajemminkin, mutta esittelen ne tässä vain siinä laajuudessa, kuin näen sen tarpeelliseksi musiikin ammattiopiskelijan osaamistasoa silmällä pitäen sovitustyöni ymmärtämiseksi. Lisätiedoista kiinnostuneen lukijan uskon löytävän lisälukettavaa jo julkaistuista teoksista seuraamalla alaviitteiden vinkkejä ja perehtymällä lähdeluettelon avaamaan materiaalitarkintaan.

2.2 Jazzin tyyleistä

Vaikka jazz saattaa tuntua keskivertomusiikinkuuntelijasta marginaaliselta musiikin tyyliä, sekin sisältää tarkemmin analysoituna useita alatyylejä. Näitä ovat mm. bebop, cool jazz, fuusiojazz, mainstream, free-jazz ja modaalinen jazz. Näistä erityisesti kolme viimeksi mainittua tyyliä liittyvät tämän projektin sovitukseen.

Mainstream-jazzilla tarkoitetaan yleensä 1930-luvun swing-tyylistä soittoa bop- ja cool jazz -vaikutteilla. Termin lanseerasi 1950-luvulla Stanley Dance.⁵ 1960-luvulla kehittyneelle free-jazzille taas on ominaista harmoninen ja rakenteellinen vapaus.⁶ Free-jazz kappaleessa voi olla yksi tai useampia seuraavista ominaisuuksista: sointukiertoa ei ole määrätty, tonaliteettia ei ole, rubaton käyttäminen on yleistä, rakenne on väljästi tai ei ollenkaan sovittu (jolloin kollektiivinen improvisointi ohjaa kappaleen etenemistä) ja soittimilla tuotetaan erilaisia soundeja perinteisen äänenmuodostuksen sijaan.

Modaalisen jazzin teki tunnetuksi Miles Davis 1950-luvun lopulla.⁷ Siinä improvisointi perustuu sointujen sijaan asteikoihin (moodeihin). Moodit käsitetään modaalisessa jazzissa laajemmin kuin pelkästään kirkkosävellajeina: minkä tahansa asteikon käänös on moodi. Kun esimerkiksi harmonisen mollin sävelet soitetaan viidennestä sävelestä alkaen, on kyseessä harmonisen mollin viides moodi. Tyypillisesti modaalisessa

⁵ Collier 1988/1996, 598.

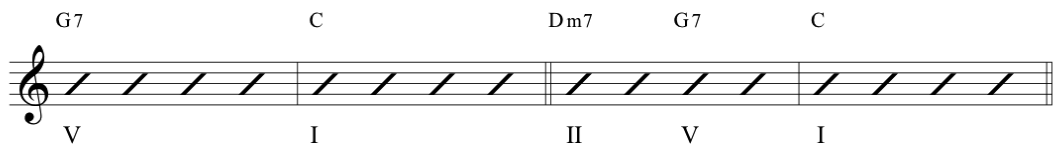
⁶ Robinson 1988/1996, 404-405.

⁷ Kernfeld (toim.) 1988/1996, 784-785.

kappaleessa ei ole moniakaan sointuja ja samaa moodia soitetaan suhteellisen kauan (useita tahteja).

2.3 II-V-kadenssi

II-V on jazzmusiikissa yleisimmin soitettu kadenssi.⁸ Sitä voi käyttää esimerkiksi **V-I**-kadenssin uudelleensoinnuttamisessa. Tällöin kadenssi muuttuu muotoon **II-V-I** (ks. Kuva 1.).

Kuva 1. Esimerkki **II-V**-kadenssin käytöstä uudelleensoinnuttamisessa.

II-V on joustava elementti: mitkä tahansa kaksi (tai useampia) **II-V**-kadenssia voidaan asettaa peräkkäin, kunhan jälkimmäinen (jossain vaiheessa) purkaa.⁹

2.4 Sointukorvaukset

2.4.1 Tritonuskorvaus

Tritonuskorvaus tarkoittaa dominanttiseptimisoinnun korvaamista tritonuksen päässä alkuperäisestä soinnusta olevalla dominanttiseptimisoinnulla. Esimerkiksi C-duurissa **V7**-sointu (**G7**) voidaan korvata G:stä tritonuksen päässä olevalla **Db7**-soinnulla (**bII7**-sointu). Tämä on mahdollista, koska **V7** ja **bII7** soinnuissa (C-duurissa **G7** ja **Db7**) terssi ja septimi muodostavat enharmonisesti saman tritonusintervallin (**B/Cb** ja **F**) (ks. Kuva 2.).¹⁰

Kuva 2. Esimerkki tritonuskorvauksesta.

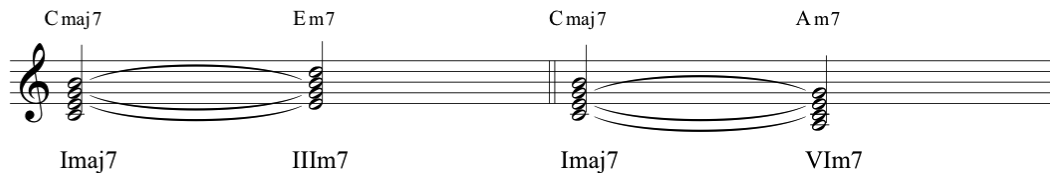
⁸ Levine 1995, 15.

⁹ Tabell 2010, 45.

¹⁰ Tabell 2010, 35.

2.4.2 Mediantti- ja submedianttikorvaus

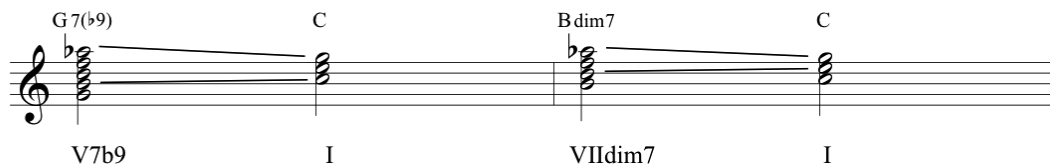
Kun sointu korvataan soinnun terssistä alkavalla soinnulla (esim. **Cmaj7 Em7**:llä), puhutaan medianttikorvauksesta. Korvattaessa sointu sen perussävelestä terssiä alempaa alkavalla soinnulla (**Cmaj7 Am7**:llä) on kyse submedianttikorvauksesta (ks. Kuva 3.). Tämä sointujen korvaustekniikka on monesti toimiva eikä yleensä aiheuta ongelmia melodiankaan kanssa, koska alkuperäisellä ja sitä korvaavalla soinnulla on jo ennestään paljon yhteisiä säveliä.¹¹

Kuva 3. Esimerkki mediantti- ja submedianttikorvauksista.

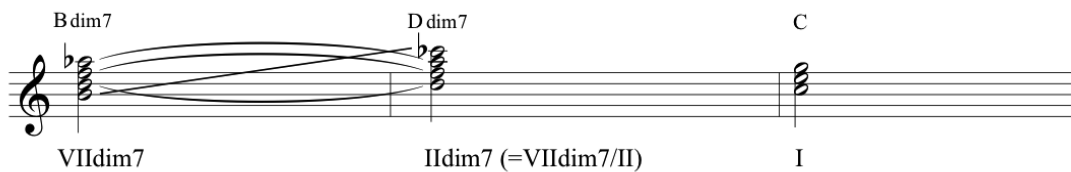
2.4.3 Vähennetty septimisointu

Dominanttiseptimisoinnun (**V7**) voi korvata dominantin terssille – eli **VII**-asteelle (joka on mediantti **V7b9**:lle) – rakentuvalla vähennetyllä septimisoinnulla (**VIIIdim7**). Tämä toimii samasta syystä kuin medianttikorvaus yleensäkin: korvaavalla soinnulla on paljon yhteisiä säveliä alkuperäisen kanssa. Purkautuessaan toonikalle se tuo lisäksi puolisävelaskelkuljetuksen bassolle: **VIIIdim7-I** (C-duurissa **Bdim7-C**) (ks. Kuva 4.).

Kuva 4. Esimerkki **V7b9**-soinnun korvaamisesta **VIIIdim7**-soinnulla.

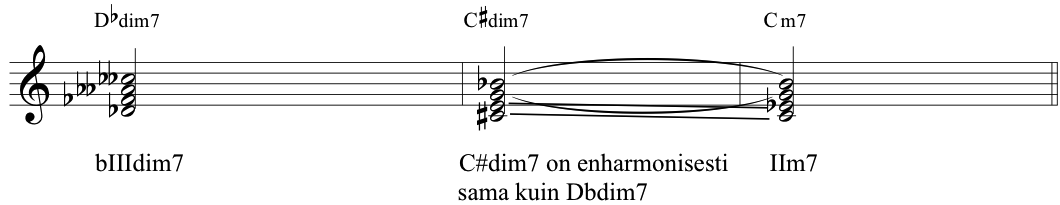
Vähennetty septimisointu voidaan purkaa myös alaspäin. Kokosävelaskeleen laskeva purkaus **IIdim7-I** voidaan perustella – **dim7**-soinnun symmetrisyydestä johtuen – samalla tavalla kuin edellä mainittu **VIIIdim7-I**-kadenssi; onhan **IIdim7** enharmonisesti **VIIIdim7**:n terssikäännös (ks. Kuva 5.).

Kuva 5. **IIdim7**-sointu on enharmonisesti **VIIIdim7**-soinnun terssikäännös.

¹¹ Tabell 2010, 37-39.

Puolisävelaskeleen laskevassa purkauksessa **bIIIdim7-IIIm7** (esim. **Dbdim7-Cm7**) enharmonisesti yhteisiä säveliä ovat G ja Bb. Lisäksi kaksi säveltä (Fes ja Des) putoavat puolisävelaskelta (Es:ään ja C:hen) (ks. Kuva 6).¹²

Kuva 6. Esimerkki puolisävelaskeleen laskevasta purkauksesta.

2.5 Muunnosoinnut

Muunnosoinnuksi kutsutaan sointua, joka ei kuulu kappaleen tonaliteettiin. Esimerkiksi duurikappaleen dominanttisoinnun **V9** (C-duurissa **G9**) voi muuntaa **V7(b9)**:ksi (**G7(b9)**). Yleisin esimerkki jazzmusiikissa esiintyvistä muunnosoinnusta on välidominantti. Se on dominanttisointu jollekin muulle kuin toonikalle. Esimerkkinä C-duurikadenssi (**D7-G7-C**), jossa **D7** on välidominantti **G7**:lle.

2.6 Sointujen lisäsävelet

Sointuja voidaan laajentaa lisäämällä niihin säveliä. Taulukko 1. näyttää mahdolliset lisäsävelet erityyppisille soinnuille:

Taulukko 1. Lisäsävelet eri sointutyypeille.

Soinnun tyyppi	Lisäsävelet	Muuta
Duuripohjainen sointu	6, maj7, 9, #11	13, jos soinnussa ei ole ennestään sekstiä (6)
Dominanttisointu	b9 tai 9 tai #9, #11, b13 tai 13	Lisäksi kvintti voi olla vähennetty tai ylinouseva
Mollipohjainen sointu	9,11,13	
Vähennetty septimisointu	9,11,b13, maj7	

¹² Tabell 2010, 39-41. Lisää aiheesta mm. Levine 1995, 78-88.

2.7 Vastaliike

Vastaliike on yksi kontrapunktitekniikan liiketyypeistä. Siinä kaksi ääntä kulkee vastakkaisiin suuntiin.¹³ Esimerkiksi nousevaa melodialinjaa vastaan voi kirjoittaa laskevan sointu-/bassolinjan (ks. Kuva 7.). Mark Levinen mukaan tämän tekniikan tuoma ryhti ja rakenne luo rikkaampaa harmoniaa ja vetoaa kuuntelijan järkeen.¹⁴

Kuva 7. Esimerkki vastaliikkeestä.

¹³ Rosell et al. 1978, 510.

¹⁴ Levine 1995, 304.

3 PROJEKTIN SOVITUSTYÖ

3.1 Sovitustyön taustaa

Olen soittanut 2000-luvun alusta Kuopion ev.lut. seurakuntayhtymän nuorisokanttori Jarkko Maukosen kanssa erilaisissa kokoonpanoissa. Olemme esittäneet hänen sovitettuihin virsiin ja hengellisiin lauluun lukuisissa tilaisuuksissa messuista konferensseihin ympäri Suomea. Sovitukset ovat edustaneet musiikillisesti useita eri tyylejä, mm. reggae, jazz, pop ja rock. Osallisuuteni niiden esittämiseen on laajentanut näkemystäni soittamisen moniin mahdollisuuksiin, vaikka olenkin toiminut Maukosen kanssa työskennellessäni lähinnä vain soittajan roolissa.

Musiikkia olen kuunnellut 9–10-vuotiaasta asti. Kuuntelin ja kotonani kuunneltiin päivän hittejä (discoa, iskelmää ja pop/rockia). Klassiseen ja jazzmusiikkiin tutustuin vasta lukiossa, jolloin erityisesti jazzin salat alkoivat kiehtoa minua. Olen jo pitkään halunnut tehdä omia sovituksia ja sävellyksiä jazzin parissa. Tämä opinnäytetyö antoi minulle mahdollisuuden paneutua soittamiseen jazzharmonian ja jazzin kielen keinoin.

Virsiä olen löytänyt hienoja melodioita, joita usein esitetään ja säestetään sen kaltaisilla tyyleillä ja instrumentaatioilla, jotka eivät yleensä puhuttele minua (urkusäestys ja seurakunnan veisuu kaikkuisan kirkkotilan ehdoilla). Siksi halusin sovittaa virsiä minua kiehtovalla tyylillä, jazztyylisesti.

Sovitukset päätin instrumentoida saksofonille, pianolle, rummuille ja bassolle, eli ne toteutettiin ilman laulua ja sitä kautta ilman sanoja. Reijo Pajamo määrittelee virren ”Raamatun ilmoitukseen pohjautuvaksi sanoman, runoasun ja sävelmän muodostamaksi kolmisäikeiseksi langaksi”¹⁵. Tätä määritelmää vasten peilattuna – runoasun puuttuessa – laatimani sovitukset eivät ole Pajamon tarkoittamia virsiä, vaan ennemminkin virsiä laajemmin ymmärrettyinä. Sovittaessa pyrin kuitenkin ottamaan huomioon virren melodian, harmonian ja sanojen hengen, jonka yritin tuoda sovituksiini.

¹⁵ Pajamo 1991, 9.

3.2 Sovitusprosessi

Alkuperäinen opinnäytetyöideani oli toteuttaa virsijazzkonsertti. Sovitustyön tekemisen aloitin tammikuussa 2009. Jo työn alkuvaiheessa, keväällä 2009, päädyin muuttamaan opinnäytetyöni sovitushankkeeksi. Ajattelin, että siten olisin pakotettu jäsentämään koulusta saamaani jazzoppia, ja saisin siten myös parempia valmiuksia opettaa näitä asioita tuleville oppilailteni. Sovitushankkeesta arvelin siis oppivani enemmän kuin pelkästä konsertin järjestämisestä ja siitä raportoisesta. Suunnittelin tekeväni kuudesta kahdeksaan sovitusta, mikä soivalta kestoaltaan vastaisi noin 45 minuutin konserttia. Konserttiajatuksesta luopumisen jälkeen päätin testata sovituksia keikkatilanteessa sopivan keikkamahdollisuuden kohdalle sattua.

Bändin kokoonpanon halusin pitää pienenä, jotta soittaessa kykenisimme säilyttämään soittajien kesken helpon ja välittömän musiikillisen kommunikointitavan. Lisäksi pienen kokoonpanon etuna on aikataulujen sopimisen helppous esimerkiksi harjoitus-, äänitys- ja mahdollisten keikka-aikojen osalta. Soittajiksi opinnäytetyöhöni liittyvälle äänitteelle olivat lupautuneet minulle ennestään tutut ja luotettaviksi osoittautuneet muusikot saksofonisti Pauliina Pohjolainen, pianisti Heikki Vuorinen ja rumpali Panu Heikkinen. Itse soitin bassoa.

Sovitettavat virret valitsin selailemalla uusinta Suomen ev.lut. kirkon virsikirjaa¹⁶. En tietoisesti etsinyt virsistä mitään yhteistä tekijää, vaan kun kohdalleni osui virsi, jonka sanat¹⁷, melodia tai melodian rytmi puhuttelivat minua musiikillisesti, päätin tehdä siitä sovituksen. En siis etsinyt mitään tiettyä yhteistä tekijää virsistä, vaan luotin siihen, että samalla kokoonpanolla soitettuna, jazzimprovisaatiota ja -harmoniaa käyttäen saisimme bändillä aikaiseksi riittävän yhtenäisen kokonaisuuden valitsemistani kappaleista.

¹⁶ Suomen kirkon sisälähetysseura 1986/1988.

¹⁷ Sovitettujen virsien sanat ovat työn liitteenä. Ks. Liite 8.

Ennen sovituksien tekemistä ja sovitusprosessin aikana tutustuin jazztyylisistä virsistä, hengellisistä lauluista ja orkesteriteoksista tehtyihin äänitteisiin¹⁸. Näin pyrin orientoitumaan omaan luovaan sovitystyöhöni. Miellyn erityisesti *Gospel & Spirituals*- ja *Kaanaanmaa* -levyihin. En pyrkinyt tietoisesti ottamaan vaikutteita tai lainaamaan ideoita mistään äänitteestä, vaan lähinnä kartoittamaan erilaisia sovitusmahdollisuuksia ja laajentamaan musiikillisiä näkemyksiäni musiikista kuuntelemisen ja siitä nauttimisen kautta.

Sovitystyöni jakautui noin yhdeksän kuukauden ajalle vuonna 2009 tammikuusta lokakuuhun. Välietappeina oli kaksi esiintymistä syksyllä 2009. Ne toimivat eräänlaisina tulikokeina sovituksille ja niiden tallenteita kuunnellessani ja katsellessani sain joitakin parannusideoita osaan sovituksista. Esiintymisistä kerron enemmän luvussa 4.1.

3.3 Sovitukset

3.3.1 Virsi 318

Virren *Jeesus, sä ainoa* sanat kirjoitti pappi Ole Theodor Moe 1900-luvun alussa rannan työpäivänsä inspiroimana¹⁹. Sanat kuvastavat turvaamista Jeesukseen, joka ei hylkää omiaan, vaikka ihmiset hylkäisivät ja muutenkin olisi vaikeaa.

Tästä virrestä olen soittanut useita kertoja muiden jazzahtavia sovituksia, jotka ovat olleet vahvasti virsikirjan soinnutuksen mukaisia ja yhteislaulun ehdoilla tehtyjä. Ehkäpä, koska olin jo kuullut ja soittanut paljon sellaisia versioita, halusin mennä askeleen pidemmälle ja hakea mietiskelevämpää ja hetkellisesti modaalisempaakin sävyä.

Virren alussa pyrin pitämään sointuvaihdot mahdollisimman harvassa. Introsi kirjoitin G-fryygisessä (**Gsus4b9**) pitäytyvän harmonian, jonka päälle bändi improvisoi luoden musiikillista kudosta melodian alkua kohti. Melodian huippukohta on B-osan alussa, jolloin melodia on korkeimmillaan. Soolokierto syntyi oman pianojammailuni tuloksena. Siinäkin on havaittavissa rauhallinen A-osa ja siirtyminen riehakkaampaan B-osaan.

¹⁸ Antti Sarpila Swing Bandin ja Johanna Iivanaisen *Gospel & Spirituals*, Juhani Aaltonen *Trion Mother Tongue*, Sakari Kukon *Virret*, Orchestr *Gustav Brom'n Missa Jazz - Jazz In The Church* by Jaromír Hnilička, Perko/Pyysalo/Viinikainen *Maan korvessa*, Jukka Perkon *Kaanaanmaa* ja Heikki Sarmannon *New Hope Jazz Mass*.

¹⁹ Väinölä 2008, 335.

Soolojen ja teemojen alussa sekä niiden väleissä palataan G-fryygiseen äänimaiseen.²⁰

3.3.2 Virsi 492

Ystävä sä lapsien on runotekstinä alkuperäisessä muodossaan tullut julki vuonna 1780. Tuolloin Kustaa IV Adolf sai 2-vuotissyntymäpäivänään ”kruununprinssin lastenkirjan”, Barna-bok, johon teksti sisältyi. Virsikirjassamme on tästä alkuperäisestä tekstistä ensimmäinen säkeistö. Toinen säkeistö ovat Siri Dahlquistin kirjoittama ja kolmas virsikirjakomitean vuodelta 1937. Sävel on Ivar Widéenin ja hänen laajan tuotantonsa tunnetuimpia.²¹

Tämän sovituksen suurin oivallus oli ortodoksilaulun *Monia vuosia* yhdistäminen *Ystävä sä lapsien* virteen. *Monia vuosia* on Dimitri Bortnjanskij'n säveltämä veisu²², jota ortodoksit laulavat mm. häissä, syntymäpäivillä ja kodin siunaamisten yhteydessä. Suomenkieliset sanat toivottavat monia, armorikkaita vuosia: ”Monia vuosia, armorikkaita vuosia, monia armorikkaita vuosia.” Ortodoksisessa jumalanpalveluksessa ei käytetä muita instrumentteja kuin ihmisääntä²³.

Kirjoitin *Monia vuosia* -veisun rinnakkaisduuriin (F-duuri) – *Ystävä sä lapsien* -virren ollessa d-mollissa – saadakseni iloisen, lähes huomaamattomasti eri melodiaan vaihtuvan väliosan.²⁴ Jälkeenpäin yhdistelmän toimivuus sai lisävahvistusta virren sanoja lukiessani. Toisessa säkeistössä lauletaan ”...Siunaa äitiä ja isää, heille elinpäivää lisää...” ja ”Monia vuosia, armorikkaita vuosia” sopii mielestäni tähän yhteyteen hyvin.

3.3.3 Virsi 502

Tämä Pekka Simojoen säveltämä ja Anna-Mari Kaskisen sanoittama virsi *Jeesus, meitä kosketa nyt* sai ensiesityksensä 1984. Se oli osana varhaisnuorten jumalanpalvelusta Meidän messu.²⁵

²⁰ Ks. Liite 1.

²¹ Väinölä 2008, 503-505.

²² Bortnjanskij 2009, 47.

²³ Koriala 2012.

²⁴ Ks. Liite 2.

²⁵ Väinölä 2008, 512.

Alkaessani sovittamaan virttä tapailin sen melodiana pianolla hitaassa tempossa ja ko-
keilin siihen erilaisia bassolinjoja. Kyseinen virsi on monille tuttu, joten etsin sille tietoi-
sesti uudenlaista harmoniaa. Sävellaji on sovituksessani sama kuin virsikirjassa. Pää-
dyin soittamaan säkeistön melodian pohjalle nousevaa bassolinjaa. Etsimäni persoo-
nallisen elementin sovitukseen löysin mm. korvaamalla I-asteen D-duurisoinnun II-
asteen **Em7**-soinnulla ja toisessa kohdassa tekemällä medianttikorvauksen. Lisäksi
käytin muitakin jazzsoinnutuksen yleisiä työkaluja, kuten II-V-kadensseja.²⁶

Sävelsin tähän sovitukseen oman alkusoiton. Se oli minusta niin onnistunut, että päätin
myös lopettaa sovitukseni kyseiseen melodiaan. Tällä tavalla pääsin hiukan irti jazz-
musiikissa mielestäni liian usein käytettävästä teema-soolot-teema -rakenteesta käyt-
tämällä teemaa ainoastaan intron jälkeen. Näin ollen kappaleen rakenteeksi tuli intro-
teema-soolot-outro. Kaikki sävelletyt melodiat, eli intron, teeman ja outron, soittaa sak-
sofonisti ja improvisoidun soolon pianisti.

3.3.4 Virsi 515

Tähän Israelilaiseen kansansävelmään sovitukseksi oli alunperin suurpiirteinen: rytmii-
nen idea rummuille, kahdeksasosot suorana (ei kolmimuunteisena), yksinkertainen
harmonisointi (vähän sointuja) ja soiton intensiteetin kasvu pienistä elementeistä rie-
hukkaaseen soittoon sekä lopuksi rauhoittuminen alun tunnelmiin.²⁷ Tämän virren sovi-
tus eli ja muokkautui erityisen paljon bändin yhteissoiton vaikutuksesta. Kappaleen
kasvu minimalistisesta aloituksesta hurjaan, free-tyyliseen sooloon, ja lopussa paluu
alun rauhalliseen tunnelmaan kuvastaa mielestäni hienosti raskasta työtä, joka on teh-
tävä vuorelle noustessa. Lopun musiikillisen rauhoittumisen voi tulkita vaikka rauhaksi
ja raukeudeksi, joka valtaa ison urakan päätökseen saaneen ihmisen.

Tauno Väinölä kirjoittaa kirjassaan *Virsikirjamme virret* kyseisestä virrestä seuraavaa:
”Virsi tuo esiin Raamatun profetian merkityksen kilpavarustelun ja ydinsodan uhan kes-
kellä. Sanoma luo toivoa ja kutsuu samalla rauhan tehtäviin.”²⁸ Sovituksen soitannolli-
nen kaari on yhtä lailla tulkittavissa ja koettavissa tätäkin näkemystä musiikillisesti tu-
kevaksi: Alun ja lopun tunnelmat kuvaavat rauhaa ja toivoa ja soolojen – erityisesti
saksofonisoolon – huippukohta kuvaa sekasortoa, ydinsodan uhkaa yms.

²⁶ Ks. Liite 3.

²⁷ Ks. Liite 4.

²⁸ Väinölä 2008, 525.

3.3.5 Virsi 516

Virsi *Kuulkaa, keitä Mestari* on virsikirjassa osiossa Nuoret. Sen melodia on negrospirituaali ja se kuuluu alkuaan lauluun *Michael, row the boat ashore*. Virren sanat ovat Kurt Hoffmannin, Friedrich Waltz Mattin ja Anna-Maija Raittilan kirjoittamat pohjanaan Jeesuksen vuorisaarnan autuaaksijulistukset (Matt. 5:3-12).²⁹

Sävelmässä on siis kyse afro-amerikkalaisen kansan musiikista, josta on kehittynyt myös blues- ja jazzmusiikki. Siksi oli luontevaa, että soolot soitetaan 12:n tahdin blueskiertoon.³⁰ Virsikirjan nuotinnuksessa kyseinen virsi on 2/4-tahtilajissa ja melodian rytmi on kirjoitettu siten, että rytmisen painotus pyrkii olemaan tahdin ensimmäisellä ja kolmannella kahdeksasosalla, erityisesti jos ei soiteta ja lauleta kolmimuunteisia kuudestaostaasia. Kirjoitin sovituksen 4/4-tahtilajiin muuttaen kahdeksasosat neljäsosiksi, koska se on tavanomaisempi nuotinnustapa jazztyylissä. Lisäksi määrittelin tyyliksi ”shuffle-jazz-blues”, jolloin melodia saa alkuperäisemmän poljennon rytmisen painotuksen ollessa afro-amerikkalaisen musiikin tyyliin tahdin toisella ja neljännellä iskulla (sovituksessani siis toisella ja neljännellä neljäsosalla).

3.3.6 Virsi 595

Tämä virsikirjan *Matkalla ja siirtolaisena* -osiossa oleva virsi oli minulle täysin tuntematon, kun löysin sen selatessani virsikirjaa. Selkeästi jäsentyvä melodia sai minut kiinnostumaan sen soinnuttamisesta. Luettuani virren sanat ja tapailtuani niitä melodian kanssa, olin päässyt siihen mielentilaan ja tunnelmaan, minkä kuvittelen aina välillä valtaavan suomalaisen, joka on siirtolaisena tai pidempään matkoilla ulkomailla kotimaastaan. Tämä tunnelma on sekoitus ylpeyttä kulttuurisista juurista, koti-ikävästä ja toisaalta uskosta, luottamuksesta ja halusta jättää elämä uudessakin paikassa Jumalan käsiin. Tämän tunnelman halusin tuoda sovitukseeni.

Soinnutustapani oli melko intuitiivinen: yllä mainittuun tunnelmaan päästyäni ”annoin sormieni soittaa ja ehdottaa sointuja”, enkä miettinyt kovinkaan tietoisesti kuinka sointujen tulisi edetä. Rytmisesti halusin säilyttää sovituksen suorana, eli jätin kolmimuunteisuuden pois. Melodian jaksottaminen siten, että jokaisen fraasin loppuun tulee ylimääräinen 3/4-tahti, oli saksofonisti Pauliina Pohjolaisen idea. Tämä viiden tahdin fraasin pituus antaa mielestäni tarpeellisen hengähdyksen sekä kuulijoille että soittajille.

²⁹ Väinölä 2008, 525.

³⁰ Ks. Liite 5.

Virsi on virsikirjassa 6/4-tahtilajissa, mutta tässä sovituksessa se jaksottuu selvästi 3/4-tahtien mukaan.³¹ Lisäksi melodian fraasien loppuihin lisättyjä kolmen neljäsosan mittaisia jatkeita ei tarvitse näin kirjoittaen kirjoittaa erillisiin 9/4- tai 3/4-tahteihin.

3.3.7 Virsi 600

Tämä Erkki Melartinin sävelmä on alunperin joululaulu *En ros, mer skön än jordens blomster*. Dietrich Bonhoefferin runo *Von guten Mächten treu und still umbegen (Hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan)* otettiin Anna-Maija Raittilan suomentamana vuoden 1986 virsikirjaan lyhennettynä ja muokattuna.³²

Päätin sovittaa tämän virren, koska pidän sen melodiasta ja melodian rytmitys sopii mielestäni jo sellaisenaan jazzkappaleeseen. Sovitustyön aluksi luin virren sanat. Virsi on perushengeltään mielestäni positiivinen ja Jumalan huolenpitoon luottava. Tätä näkemystä tukee sekin tosiasia, että Bonhoeffer kirjoitti runon ollessaan natsien vankeudessa. Ahdistuksen ja pelon hetkissä luotetaan siihen, että ”illasta aamuun kanssamme on Luoja”.

Melodiaa ja sanojen perusvirettä tukee mielestäni pirteä swing-sovitus. Käytin paljon II-V-kadensseja luodakseni swing-tyylistä jazzsoinnutusta³³. Virsikirjassa tämä virsi on D-duurissa. Sovitin sen kuitenkin F-duuriin, koska tällöin saksofonisti saa soittaa Es-vireisellä alttosaksofonillaan hänen D-duuristaan B-duurin sijaan. Lisäksi se on jazz-kontekstissa tutumpi ja yleisempi sävellaji myös pianistille ja basistille.

Sovitus alkaa introlla, jossa soittamalla **C9**-dominanttisointua luodaan jännitettä melodian ensimmäiselle soinnulle, F-duurille (toonika). Virren toisen säkeistön sanat alkavat: ”ahdistuksen tie on edessämme, myös silloin Kristus meitä kuljettaa.” Jotta nämä ahdistuksen ja pelon sävyt tulisivat selkeämmin ilmi, päätin esitellä teeman kappaleen alussa kaksi kertaa. Musiikillisesti se toteutetaan muuttamalla sävellaji ja teema F-duurista f-molliin. Lisäksi tempo hidastuu hieman ja komppi muuttuu tyyliltään ”suomalaiseksi iskelmätangoksi”. Sanojen ”Kristus meitä kuljettaa” kohdalla soitto palaa alkuperäiseen tempoon, swing-tyyliin ja F-duuriin.³⁴

³¹ Ks. Liite 6.

³² Väinölä 2008, 614-617.

³³ Ks. esim. Tabell 2010, 57.

³⁴ Ks. Liite 7.

Kaiken kaikkiaan pyrin säilyttämään Melartinin melodian ja Bonhoefferin sanojen positiivisen hengen myös tässä instrumentaalisovituksessa. Siksi myös soolokierto on kirjoitettu duuriin ja tyyli on sama swing, kuin pääosin teemassakin. Soolon soinnuttamisessa leikittelin **II-V**-kadsensseilla ja myötäilin teeman sointukiertoa ottaen kuitenkin siitä vapauksia.

Soolojen jälkeen palataan soittamaan intro ja alun kaksi teemaa. Loppuun sävelsin hilpeän parin tahdin unisono-riffin. Tällä halusin varmistaa, että kuulijalle jää sovituksesta sellainen kokemus, että se on tehty pilke silmäkulmassa.

4 SOVITUKSET SOITOSSA

4.1 Esiintymiset

Esitimme eri kokoonpanoilla tähän projektiin kuuluvia sovituksia kahdesti ennen äänityspäiväämme. Molemmilla keikoilla esiinnyimme nimellä *Virsijazzkvartetti*. Ensimmäinen esiintyminen oli 5.9.2009 Kuopion torilla. Esiintyminen oli osana Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön 150-vuotis juhluvuoden tapahtumaa. Soittajina olivat Heikki Vuorinen pianossa, Pauliina Pohjolainen saksofonissa, Jouni Rasmussen rummuissa ja minä sähköbassossa. Sain esityksestä videotallenteen, jonka avulla keikan analysoiminen antoi tärkeää tietoa sovituksien muuttamisen tarpeesta ja toisaalta myös niiden toimivuudesta. Tein pieniä korjauksia virteen 318 ja muutin virren 600 soolokierron soinnutusta.

Toinen esiintyminen oli Kuopion musiikkikeskuksen valohallissa 14.9.2009. Siellä soitimme ev.lut. kirkon seurakuntien lastenohjaajien valtakunnallisten neuvottelupäivien ruokailun taustalla. Kokoonpanona oli minun ja Heikki Vuorisen lisäksi aiemmasta poiketen saksofonissa Lauri Ranki ja rummuissa Jussi Kettunen. Tämän esiintymisen jälkeen en enää kokenut tarvetta muuttaa sovituksia; ne olivat mielestäni hioutuneet valmiiksi.

4.2 Äänitysprosessi

Soittajina äänitteellä³⁵ ovat Panu Heikkinen rummuissa, Pauliina Pohjolainen saksofonissa, Heikki Vuorinen pianossa ja minä sähköbassossa. Ennen äänityspäivää järjestimme kahdet parin tunnin mittaiset harjoitukset tammikuussa 2010. Rumpali Heikkiselle olin antanut aiemmin nuotit sovituksista sekä videon ensimmäisestä esiintymisestäämme, jossa Vuorinen ja Pohjolainen olivat soittamassa. Tallensin ensimmäiset harjoituksemme, jotta voisin kuunnella soiton ja sovitusten toimivuutta ennen toisia harjoituksia ja äänitystä, sekä tehdä vielä mahdollisia muutoksia sovituksiin ja ohjata soittajia

³⁵ Ks. Liite 9.

haluamaani suuntaan. Harjoituksissa sovitukset toimivat luontevasti. Olivathan kaikki soittajat tottuneita jazzin kieleen ja kanssamuusikoiden soiton seuraamiseen, sekä siihen reagoimiseen omalla soitollaan. Lisäksi Heikkistä lukuun ottamatta muut olivat soitaneet näitä kappaleita ennenkin yhdessä, ja hänellekin olin kertonut musiikillisista visioistani sovituksia koskien.

Äänitys tehtiin lauantaina 30.1.2010 Kotkankallion TV-Studioissa. Äänittäjänä toimi Tommi Kupiainen. Toteutimme kappaleiden äänityksen studio-livenä eli soitimme kaikki instrumentit yhtä aikaa talteen tietokoneelle. Päivän lopuksi teimme joitakin pieniä korjauksia uudelleenäänityksenä. Saimme kaikki kappaleet talteen yleensä ensimmäisellä tai toisella otolla lukuun ottamatta virttä 595, jonka kohdalla vasta kolmas otto oli tyydyttävä. Lisäksi virteen 516 äänitin myöhemmin kotona omilla laitteillani bassoraidan uudestaan.

Kaikkien seitsemän kappaleen äänittäminen samana päivänä oli kova ja raskas työ soittajille. Viimeisenä äänitimme virren 515, jonka soitossa kuuluu väsymyksen aiheuttamaa ”rosoa”. Sen jättäminen viimeiseksi äänitettäväksi sovituksiksi oli minulta tietoinen ratkaisu. Kyseinen virsi on israelilainen kansanlaulu, suomenkielisillä sanoilla ”Nouskaamme vuorelle korkeimmalle”, jonka toteutuksessa toimii hieman väsyneen, likaisen ja hikisen kuuloinen vuorelle nousun tunnelma.

4.3 Sovitusten arviointia

4.3.1 Virsi 318

Jeesus, sä ainoa -virren sovitukset pysyvät mielestäni omintakeisuudessaan uskollisena virren sanoille ja melodialle. Sovituksessa kuuluu skandinaavisia sävyjä, mikä sopii hyvin kokonaisuuteen virren sanoittajan ollessa norjalainen Ole Theodor Moe.

Soolokierron kaksiosaisuutta ja nousujohteisuutta pidän erityisen onnistuneena. Soolokierron alkupuolella sekä solisti että bändi kehittelevät ja nostattavat musiikillista kudos- ta G-fryygisen harmonian pohjalta. Solistin näyttäessä muulle bändille merkin siirrytään lyhyen väliosan kautta osaan, joka toimii soolon huippukohtana, soolon ”B-osana”. Se on c-mollissa ja vaikka sointukierto onkin eri kuin teemassa, se toimii mielestäni kontekstissaan hienosti säilyttäen kyseisen virren ja sovituksen hengen.

4.3.2 Virsi 492

Tämän virren sovituksen osalta olin erityisen tyytyväinen *Monia vuosia* -veisun toimituksesta. Vaihdos näiden sävelmien välillä tapahtuu sujuvasti, koska tempot säilyvät samoina ja sävellajit ovat toistensa rinnakkaissävellajeja (d-molli ja F-duuri).

Soolojen tuplatempoisuus (double time) toi mukavaa vaihtelua kokonaisuuteen ja erotti soolo-osan teemasta. Tempon tuplaaminen on yleisesti käytetty keino jazzmusiikissa, erityisesti soitettaessa hitaita balladeja. Teeman muuntelu ja tulkitseminen oli saksofonisti Pohjolaisen oma taiteellinen valinta, jota ei ollut kirjoitettu sovitukseen – kuten tyyliin kuuluu.

4.3.3 Virsi 502

Sovitusprosessin alussa kokeilin virren 502 kohdalla hidasta tempoa, joka osoittautui toimivaksi. Sovituksesta muodostui hitaampi versio verrattuna virren yleiseen yhteislaulutempoon. Tällaisena jazzballadina se on kuitenkin mielestäni sanojen ja virren hengen mukainen. Sanoissa luodaan joka säkeistössä kontrastia mainitsemalla joku tämän maallisen maailman ongelma ja pyytämällä Jeesukselta: ”Kaikki maailman lapset yhdistä sinun kansaasi riemuitsevaan.” Sovituksessa ovat läsnä molemmat tunnelmat: balladi-tyyli ilmentää melankolisuutta ja harmoniasta kuuluu toivon ja ilon sävyjä.

Tässä sovituksessa onnistuin mielestäni erityisen hyvin irtautumaan harmonisesti alkuperäisestä soinnutuksesta säilyttämällä kuitenkin melodian tunnistettavuuden. Säveltämäni alku- ja loppusoiton toimivuus antoi minulle uskoa ja intoa jatkaa säveltämisharrastuksessa kehittymistä. Kyseinen säveltämäni osuus syntyi melkein kuin itsestään, saatuani tämän Simojoen melodian soinnutettua. Teoreettisen tieto-taitoni otin käyttöön vain alku- ja loppusoiton transponoimisessa oikealle korkeudella suhteessa muuhun sovitukseen.

4.3.4 Virsi 515

Eryteisesti tämän *Nouskaamme vuorelle korkeimmalle* -virren sovituksen kohdalla bändi teki kollektiivisesti hienon työn. Antamani ohjeistus oli melko vähäistä ja suuntaa-antavaa. Esimerkiksi pianisti Vuorinen loi introon antamaani **Em**-sointuun hienon tunnelman, joka toistui useissa väleissä. Tässä kappaleessa bändin sisäinen toisten soiton seuraaminen oli mielestäni parhaimmillaan. Ehkäpä juuri väljän sovituksen vuoksi

olimme pakotettuja kuuntelemaan kanssamuusikoiden soittoa ja reagoimaan heidän musiikillisiin ideoihinsa ja ehdotuksiinsa erityisellä tarkkuudella.

Soolojen soittaminen, niiden säestäminen ja komppaaminen on erityisen haastavaa, kun soolo pohjautuu vain yhteen sointuun (**Em**). Emme pitäneet moniakaan harjoituksia keikka- ja äänityskokoonpanoillamme, joten siihen nähden yhteissoitto äänitteellä on yllättävän hyvää. Toki soittamalla enemmän yhdessä olisimme oppineet tulkitsemaan toisiamme ja reagoimaan toistemme soittoon entistä paremmin.

4.3.5 *Virsi 516*

Virren 516 melodia, negrospirituaali *Kuulkaa, keitä Mestari*, on aina soinut mielessäni tällä mainstream-jazz-groove -tyylillä, joten oli erityisen luontevaa ja helppoa kirjoittaa tämä sovitus. Soolojen soittaminen blueskiertoon oli myös itsestään selvä valinta virren melodian ollessa alkuperältään afro-amerikkalaisen kansan musiikkia. Melodian soinnutukseen sovitus ei tuonut paljonkaan uutta. Suurin oivallus tässä sovituksessa lienee shuffle-/jazzrytmiikan käyttö ja blueskierron käyttäminen sooloissa.

4.3.6 *Virsi 595*

Lähdimme liikkeelle isien maasta on toinen tämän opinnäytetyön sovituksista, joka on 3/4-tahtilajissa. Hieman erilaisella skandinaavisella tunnelmallaan tämä sovitus tuo mukavaa vaihtelua muiden sovitusten joukkoon. Rytmiikan suoruus (kolmimuunteisuuden sijaan) ja sovituksen soinnutus ovat mielestäni toimiva valinta.

Kaiken kaikkiaan sovitus pysyy uskollisena alkuperäisen melodian ja sanojen hengelle. Siinä kuuluu skandinaavisuus ja suomalaisuus tietyn haikeuden ja koti-maanikävänkin kanssa, joita voin ulkomailta pidempään asuvan suomalaisen kuvitella tuntevan. Bassolla soitettu ensimmäinen teema on myös mukavaa vaihtelua verrattuna muihin sovituksiin, joissa piano tai saksofoni soittaa teeman.

4.3.7 *Virsi 600*

Sovitus tähän virteeseen syntyi helposti ja soiva versio vastasi hyvin alkuperäistä sovitustideaani. Olin erityisen tyytyväinen toisen säkeistön alun sovitusratkaisuun; Melankolinen tangotyyli antaa mielestäni persoonallisen sävyn sovitukselle ja korostaa virren kyseisen kohdan sanoja.

Näin jälkepäin kuunnellessani äänitettä **II-V**-kadenssien runsas käyttö soolokierrossa kuulostaa hiukan teennäiseltä ja teoreettiselta soittoharjoitukselta. Solistit Vuorinen ja Pohjolainen osasivat kuitenkin hyödyntää tätä epätavanomaista sointukiertoa ja kykenivät improvisoimaan sen päälle hienoja sooloja.

5 PÄÄTÄNTÄ

Tämä sovitushanke oli minulle hyvää käytännön harjoitusta tähän mennessä saamalleni teoria- ja soitonopetukselle. Sovitusten ja erityisesti kirjallisen työn tekeminen auttoi minua jäsentämään saamiani oppeja käytettävämpään muotoon mielessäni. Sovitusten pohtiminen ja soittaminen bändin kanssa oli myös erittäin opettavaista.

Projektille asettamani tavoite käytännön työn (sovittaminen ja soittaminen) osalta toteutui mielestäni siinä määrin, kuin näillä harjoitus-, keikka- ja äänitysmäärillä on mahdollista. Sain jonkin verran lisää kokemusta jazzsoittamisesta – vieläpä hyvien muusikoiden kanssa. Sovittamisen osalta kokemukseni karttuivat erityisen paljon, koska aiemmin en ollut tehnyt mitään vastaavaa. Olin toki tehnyt joitain sovituksia eri musiikin tyyleillä, mutta en pelkästään jazzkontekstissa enkä yhtä laajasti.

Kirjallisen työn osalta minusta tuntuu, että käytin siihen paljon enemmän aikaa kuin alun perin suunnittelemani 1/3 projektin työmäärästä olisi edellyttänyt. Perehtyminen erilaisiin lähteisiin ja jo opittujen asioiden uudelleen läpikäyminen ja kirjoittaminen tähän kirjalliseen työhön vahvistivat kuitenkin näiden asioiden muistamistani ja osaamistani.

Erityisen tyytyväinen olin bändin jäsenten kykyyn kuunnella sovitussuositukseni ja toteuttaa ne tuomalla myös heidän omaa tulkintaa ja ideoita niihin. Lisäksi olen iloinen siitä, että tämän projektin myötä olen huomannut pystyväni tarvittaessa säveltämään ja soinnuttamaan uusiakin kappaleita ja osia jo olemassa oleviin kappaleisiin. Näin jälkikäteen ajatellen olisin voinut – työn sovituksellisen luonteen huomioiden – sovittaa joitakin virsiä valmiimmiksi. Esimerkiksi virren 515 introhan muotoutui lopulliseksi vasta bändin soittaessa sitä ensimmäisiä kertoja harjoituksissa. Näistä kokemuksista sain kuitenkin hyvää oppia tulevia sovituksiani varten. Kaiken kaikkiaan olen erittäin tyytyväinen aikaansaamiini sovituksiin sekä tähän mennessä tehtyihin keikkoihin ja äänitteeseen. Uskon, että tähän projektiin liittyvälle bändille, *Virsi jazzkvartetille*, ja näille sovituksille on kysyntää tulevaisuudessakin.

Äänityspäivän jälkeen olemme tehneet tämän projektin tiimoilta yhden keikan. Silloinkin esiinnyimme nimellä *Virsijazzkvartetti* Itä-Suomen Yliopiston Kuopion kampuksen avajaisjumalanpalveluksessa syksyllä 2010. Kyseinen kokoonpano elää nyt hiljaiseloa, mutta on valmis aina tarvittaessa soittamaan keikan. Sovittaminen on minusta tämän kokemuksen perusteella niin mielekästä, että toteutan todennäköisesti myöhemmin erinäisiä teemallisia jazzkeikkoja. Minusta on kiehtovaa sovittaa kappaleita, jotka eivät ole alun perin jazztyylisiä. Pysin säilyttämään sovituksissani aineksia alkuperäisistä versioista, tuomaan niihin jotain omaa – ja toivottavasti yllättävää – sekä sekoittamaan joukkoon jazzelementtejä. Näin toivon saavani aikaan uuden, mielenkiintoisen sovituksen joistakin mahdollisesti jo kyllästymiseen asti kuunnelluista kappaleista.

LÄHTEET

Lähdekirjallisuus:

Collier, James Lincoln 1988/1996. Jazz (i) / 9. General trends, from the late 1940s to the early 1960s. *The New Grove Dictionary of Jazz*. Toim. Barry Kernfeld. London: The Macmillan Press Limited, 598.

Kernfeld, Barry (toim.) 1988/1996. Modal jazz. *The New Grove Dictionary of Jazz*. London: The Macmillan Press Limited, 784-785.

Levine, Mark 1995. *The Jazz Theory Book*. Sher Music Co.

Pajamo, Reijo 1991. *Hymnologian peruskurssi*. Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikin osaston julkaisuja no 2. Helsinki: Yliopistopaino.

Robinson, J. Bradford 1988/1996. Free jazz. *The New Grove Dictionary of Jazz*. Toim. Barry Kernfeld. London: The Macmillan Press Limited, 404-405.

Rosell, Lars-Erik & Dahlstedt, Sten & Väisänen, Risto 1978. Kontrapunkti. *Otavan iso musiikkitietosanakirja 3*. Toim. Erkki Ala-Könni et al. Keuruu: Otava, 510.

Tabell, Max 2010. *Jazzmusiikin harmonia*. 4. painos 2010. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki: Hakapaino.

Väinölä, Tauno 2008. *Virsi kirjamme virret*. Kotimaa-Yhtiöt Oy / Kirjapaja Helsinki. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.

Nuottijulkaisut:

Bortnjanskij, Dimitri. *Monia vuosia*. Veisuja avioliittoon vihittäessä -teoksessa. Ortodoksisen kirjallisuuden julkaisuneuvosto 2009. Helsinki: Paintek Oy, 47.

Suomen kirkon sisälähetysseura 1986/1988. *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirja*. 3. painos 1988. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.

Internet:

Koriala, Sirpa. Ortodoksinen kirkkolaulu. Suomen ortodoksisen kirkon kotisivu. <http://www.ort.fi/kirkkotutuksi/ortodoksinen-kirkkolaulu>. Aineisto hyödynnetty 27.2.2012.

Äänitteet:

Antti Sarpila Swing Band featuring Johanna Iivanainen 2006. *Gospel & Spirituals*. Antti Sarpila Oy.

Juhani Aaltonen Trio 2003. *Mother Tongue*. TUM Records / Universal.

Kukko, Sakari 2001. *Virret*. Rockadillo Records.

Orchestr Gustav Brom 1969. *Missa Jazz - Jazz In The Church by Jaromír Hnilička*. MPS Records.

Perko, Jukka & Pyysalo, Severi & Viinikainen, Teemu 2008. *Maan korvessa*. Levypallo.

Perko, Jukka & Virtuosi Di Kuhmo 2002. *Kaanaanmaa*. Blue Note / EMI Classics.

Sarmanto, Heikki 1979. *New Hope Jazz Mass*. Finlandia Records.

LIITTEET

- Liite 1: Sovitus virrestä 318
- Liite 2: Sovitus virrestä 492
- Liite 3: Sovitus virrestä 502
- Liite 4: Sovitus virrestä 515
- Liite 5: Sovitus virrestä 516
- Liite 6: Sovitus virrestä 595
- Liite 7: Sovitus virrestä 600
- Liite 8: Virsien sanat
- Liite 9: CD-tallenne

VIRSI 318

JAZZ WALTZ

INTRO $G^{\flat} PHEYG$ CONTINUE ON CUE
AD. LIB.

5 **A** $G^{\flat} SUS^{\flat 9}$ D^{\flat} / Ab ONLY 2ND TIME: $B^{\flat} 7$ $Ab \Delta 7$

9 $B^{\flat} 9$ $Cm 7$ $D^{\flat} 7$ $D^{\flat} SUS^{\flat 9}$

13 $G^{\flat} PHEYG$ 1. 2. 3.
AD. LIB.

18 **B** $Ab \Delta$ $B^{\flat} 7$ $D^{\flat} 7$ $Cm 7$

22 $Ab 7$ $D^{\flat} 9$ $G 7$ 1. 3. $Fm 7$ $Cm 7$

C SOLOS OVER C

27 ^{2.} Gsus^{b9} CONTINUE ON CUE D⁹/Ab G⁷/B

35 Cm⁷ D⁹ 1. Eb^Δ Fm⁷/Ab G⁷#5/B

43 ^{2.} Eb^Δ C⁷b9 Fm⁷/Ab

AFTER SOLOS D.C. AL

47 Ab^Δ C

30 G_M⁹ C¹³ B^bΔ⁹ A7^{#5#9}

34 E⁹ A7^{b9} B^bΔ⁹ A7/C[#]

38 D_M⁹ B⁰ B⁹ E^b7^{b5}

42 C⁹ F¹³ B^b7 A7^{#5}

46 D_M EASE DOWN TO HALF TIME CONTINUE ON CUE F C/E D_M D_M A/C[#]

51 C B⁰ B^b A7^{b9} G_M⁷ C⁹ FΔ⁹

D.C. AL FINE

VIRSI 502

MED. BALLAD

INTRO

Chords: Gm^9 , C^9 , $F\Delta^7$, Dm^9 , G^7 , $E7\#5\#9$

5

Chords: Am^9 , D^9 , $G\Delta^7$, Em^9 , A^7

A

9

Chords: Em^9 , $F\#m^7$, G^b_9 , $G\#O$, Am^{11} , D^9 , $G^b/9$, B^7

B

13

Chords: $F\#m^7$, $G\Delta^9$, A^7 , $B^b\Delta^7$, C^7 , $C\#O$, D^9 , $F\#7\#5$, $G\Delta^7$, A^9

2. $G\Delta^7$ A^9 4. $B^b\Delta^9$ B^9

Chords: $G\Delta^7$, A^9 , $B^b\Delta^9$, B^9

D.S.

17 C

Em⁹ F#m⁷ C#o⁷ D^{6/9} GΔ⁹ B⁷

21 Em⁹ A⁹ C#o⁷ F#⁷ GΔ⁹ B⁷

25 Em⁹ A⁹ C#o⁷ F#7#5

X TIMES	ON CUE
GΔ ⁹ E ^{b(9#5)}	GΔ ⁹ E7#5#9

OUTRO

30 Am⁹ D⁹ GΔ⁷ Em⁹ A⁷ F#7#5#9

34 Bm⁹ E⁹ AΔ⁷ F#m⁹ B¹³

Rit.

VIRSI 515

INTRO. INTERLUDE Em X TIMES

A

3 Em

B

11 G Am B7 Em

VIRSI 516

SHUFFLE

9 *Gm7* *C7* *F7* *D^{b7}* *C7* *F⁶* *B^{b7}* *F⁶*

AFTER SOLOS REPEAT THEME ACCELERATING,
ON CUE

9 *Am7* *D⁷* *Gm7* *B^{b7}* *G⁷* *C7* | 1. *F⁶* | 2. *F⁶*

SOLOS

14 *F7* *B^{b7}* *F7*

18 *B^{b7}* *B⁰* *F7* *D⁷*

22 *Gm7* *C7* | X TIMES *F7* *A^{b7}* *G⁷* *C7^{#5}*

ON CUE (AFTER LAST SOLO)

26 *F7* *D^{b7}* *C7*

D.S. AL CODA

28 *G⁷* *C7* *F⁶*

VIRSI 595

JAZZ WALTZ

1 F_m^7 $E\emptyset$ D^b7 $E^b\Delta$

6 $D\emptyset$ $G7^b9$ B^9 B^b13

11 $E^b\Delta$ A^b7 D^b7 $A^b\Delta$

16 D^b7 $D\emptyset$ $G7^b9$ $A^b\Delta$ $C7^{\#5}$ FINE

VIRSI 600

MEDIUM-UP SWING

INTRO

C⁹

A1

9 F^b A^{M7}ADD¹¹ D¹³ G^M9 C¹³ F^b D^M9

13 B^b A^{M7}ADD¹¹ D^M9 G⁷b5 C⁹

17 F^b E^b(9#11) D^M9 G¹³ C⁹ C⁷/B^b A^{M7}ADD¹¹ D^M7

21 G^M11 C⁹ E^b(9#11) C¹³ D^bΔ⁹ F^Mb

A2 FINNISH TANGO

25 F^M6 F^M7/E^b D^ø G⁷b5 F^M/C C⁷ F^M6 F⁷

MEDIUM-UP SWING

29 B^bM^b C⁷ D^M9 G⁷b5 C¹³

33 F⁶/₉ E^b(9#11) D_M⁹ G¹³ C⁹ C⁷/B^b A_M⁷ADD¹¹ D_M⁷

37 G_M¹¹ C⁹ F⁹ E^{b9} G^bΔ¹³ C⁹ SOLO BREAK

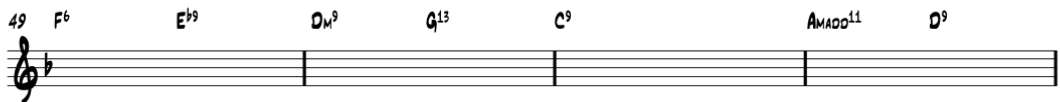
SOLOS
41 F⁶ A_M⁷ADD¹¹ D¹³ G_M⁹ C¹³ F⁶/₉

45 E_M⁹ A⁷#⁵ D_M⁹ G¹³ D_M⁷ G^{b7}⁵

49 F⁶ E^{b9} D_M⁹ G¹³ C⁹ A_MADD¹¹ D⁹

53 G_M⁹ C⁹ F#⁷^{b9} B⁹#⁵ EΔ⁹ X TIMES ON CUE G⁷

D.C. AL CODA

58 F⁹ C⁹ N.C. F⁶

Virsi 318

1.
Jeesus, sä ainoa
heikkojen auttaja,
anteeksiantaja uupumaton!
Pyhyys ja puhtaus,
rakkaus, virvoitus,
totuus ja armahdus sinussa on.
2.
Kun uuvun, haavoitun,
huomassas, Herra, sun,
suuren ja siunatun, levätä saan.
Toiset jos hylkäävät,
kasvosi lempeät
puoleeni kääntyvät rohkaisemaan.
3.
Herrani, armahda,
ohjaa ja taivuta,
minne ja milloinka tahtosi vie.
Neuvoilla Henkesi
valaise mieleni.
Tee, Jeesus, rakkaaksi ristisi tie.
4.
Ainoa puhtaus,
syntisen uskallus,
tuskassa lohdutus: pyhyytesi.
Vaatteeksi anna se!
Ohjaa ja varjele
jokainen askele, Jeesukseni.

Virsi 492

1.
Ystävä sä lapsien,
katso minuun pienehen.
Minne käynkin maailmassa,
sinä olet hoitamassa.
Onni täällä vaihtelee,
taivaan Isä suojelee.
2.
Ota, Jeesus rakkahin,
suojaas koti kallehin.
Siunaa äitiä ja isää,
heille elinpäivää lisää.
Ystävä sä lapsien,
pientäs auta holhoten.
3.
Pidä meitä turvissas,
Jeesus, armohelmassas.
Suojaas sulje isänmaamme,
sulta kaiken lahjaks saamme.
Johda, Jeesus rakkahin,
meidät taivaan kotihin.

Virsi 502

1.
Jeesus, meitä kosketa nyt,
ota luoksesi erehtynyt.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.

2.
Sinä kuolit puolestamme,
kodin lahjoitit eksyneille.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.

3.
Jokaiselle rauhasi suo,
tule köyhien, rikkaiden luo.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.

4.
Maailmamme on koditon,
sinun luonasi kotimme on.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.
Kaikki maailman lapset yhdistä
sinun kansaasi riemuitsevaan.

Virsi 515

1.
Nouskaamme vuorelle korkeimmalle,
kun päivä Herran lähestyy.
Hän meidät johtaa kulkemaan
tiellänsä suuntaan oikeaan.
Hän meidät johtaa kulkemaan
tiellänsä suuntaan oikeaan.

2.
Pelko ja ahdistus kauas poistuu,
Herra kun lausuu tuomion.
Uutena toivon viinipuu
kaikkien ylle kaareutuu.
Uutena toivon viinipuu
kaikkien ylle kaareutuu.

3.
Istumme yhdessä lehvän alla,
kansat ei pelkää toisiaan.
Auroiksi miekat taotaan,
rauha ei pääty milloinkaan.
Auroiksi miekat taotaan,
rauha ei pääty milloinkaan.

Virsi 516

1.
Kuulkaa, keitä Mestari,
halleluja,
autuaiksi julisti,
halleluja.
2.
Köyhä, tyhjä, neuvoton,
halleluja,
Herrassansa rikas on,
halleluja.
3.
Suuren murheen keskellä,
halleluja,
seisoo Herra vierellä,
halleluja.
4.
Hiljaiset ja sävyisät,
halleluja,
valtakunnan perivät,
halleluja.
5.
Nälkäiset ja nääntyvät,
halleluja,
Isän pöytään pääsevät,
halleluja.
6.
Joka muita armahtaa,
halleluja,
itse laupeuden saa,
halleluja.
7.
Sydän vailla vilppiä,
halleluja,
Jumalan on näkevä,
halleluja.
8.
Rakentaja sovinnon,
halleluja,
rauhan Herran lapsi on,
halleluja.
9.
Herran pilkan kantaja,
halleluja,
kerran kantaa kruunua,
halleluja.
10.
Kaikki köyhät katselkaa,
halleluja,
autuutenne Jumalaa,
halleluja.

Virsi 595

1.
Lähdimme liikkeelle isien maasta,
etsimme työtä ja löysimmekin.
Vielä on tallella kansamme kieli,
mielessä maisema turvallisin.
2.
Kuljethan täälläkin kanssamme, Herra,
rauhamme, voimamme sinussa on.
Varjele kotimme perintö meissä,
luontomme sitkeä, vaatimaton.
3.
Työtä jos teemmekin toisessa maassa,
kuulumme kuitenkin suomalaisiin.
Kansojen keskelle teemme me siltaa.
Luo, Isä, yhteys vieraantuviin!
4.
Varjele perheemme yhdessä, Herra,
meidät ja lapsemme tänne kun toit.
Yksin ja juuritta niin moni kulkee,
kuitenkin toisilleen ihmiset loit.
5.
Jeesus on saapunut taivaasta tänne,
syntynyt keskelle ihmisien,
suostunut veljeksi veljettömille
kaikkia outoja rakastaen.
6.
Rohkaise Poikasi Hengellä meitä
juurtumaan lapsiksi uudenkin maan.
Kaikissa vaiheissa katseemme nosta
ikuista kotia tavoittamaan.
halleluja.

Virsi 600

1.
Nouskaamme vuorelle korkeimmalle,
kun päivä Herran lähestyy.
Hän meidät johtaa kulkemaan
tiellänsä suuntaan oikeaan.
Hän meidät johtaa kulkemaan
tiellänsä suuntaan oikeaan.
2.
Pelko ja ahdistus kauas poistuu,
Herra kun lausuu tuomion.
Uutena toivon viinipuu
kaikkien ylle kaareutuu.
Uutena toivon viinipuu
kaikkien ylle kaareutuu.
3.
Istumme yhdessä lehvän alla,
kansat ei pelkää toisiaan.
Auroiksi miekat taotaan,
rauha ei pääty milloinkaan.
Auroiksi miekat taotaan,
rauha ei pääty milloinkaan.
4.
Kun pahan valta kasvaa ympärillä,
vahvista ääni toisen maailman,
niin että uuden virren sävelillä
kuulemme kansasi jo laulavan.
5.
Hyvyyden voiman uskollinen suoja
piirittää meitä, kuinka käyneekin.
Illasta aamuun kanssamme on Luoja.
Häneltä saamme huomispäivänkin.

www.savonia.fi

